

УДК 338.2(477)

РОЗВИТОК МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Дикань О.В., д.е.н., доцент (УкрДУЗТ)

В статті досліджено основні проблеми розвитку малого бізнесу в Україні. Визначено, що вирішення зазначених проблем повинно стати одним із ключових напрямків державної політики, адже саме мале підприємництво сприятиме значному підвищенню ефективності реалізації вітчизняного економічного потенціалу, оптимізації участі України в міжнародному поділі праці, посилення конкурентоспроможності національної економіки. Запропоновано комплекс заходів щодо забезпечення розвитку малого бізнесу, до якого відноситься впорядкування спрощеної системи оподаткування, сприяння розвитку інноваційного підприємництва, кластерна організація малого бізнесу, формування сучасної фінансової інфраструктури підтримки підприємництва, формування сприятливого бізнес-клімату, правове забезпечення підприємництва.

Ключові слова: мале підприємництво, державна підтримка, економіка України, економічний потенціал.

РАЗВИТИЕ МАЛОГО БИЗНЕСА В УКРАИНЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ

Дикань Е.В., д.э.н., доцент (УкрГУЖТ)

В статье исследованы основные проблемы развития малого бизнеса в Украине. Определено, что решение указанных проблем должно стать одним из ключевых направлений государственной политики, в поскольку именно малое предпринимательство будет способствовать значительному повышению эффективности реализации отечественного экономического потенциала, оптимизации участия Украины в международном разделении труда, усилению конкурентоспособности национальной экономики. Предложено комплекс мероприятий по обеспечению развития малого бизнеса, к которому относится упорядочение упрощенной системы налогообложения, содействие развитию инновационного предпринимательства, кластерная организация малого бизнеса, формирование современной финансовой инфраструктуры поддержки предпринимательства, формирование благоприятного бизнес-климата, правовое обеспечение предпринимательства.

Ключевые слова: малое предпринимательство, государственная поддержка, экономика Украины, экономический потенциал.

DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS IN UKRAINE: PROBLEMS AND WAYS OF SECURITY

Dykan E.V., Ph.D., associate professor (USURT)

The paper explored the main problems of small business in Ukraine, including: general state of Ukraine's economy, the problem of monopolization of business, low domestic

competition, the lack of sufficient start-up capital, financial capital, imperfect tax system, high levels of corruption, unstable business environment declarative form of state support and others.

Determined that solving these problems of small business development in Ukraine should be one of the key areas of public policy, because small businesses will significantly improve the effectiveness of national economic potential, optimization of Ukraine's participation in international division of labor, strengthening the competitiveness of the national economy.

A range of measures to ensure the development of small businesses, which include streamlining the simplified system of taxation, to promote innovative entrepreneurship klasteranna organization of small business, formation of modern financial business support infrastructure, a favorable business climate, legal support of business

Keywords: small business, public support Ukraine's economy, economic potential.

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації економіки України важливе місце посідає проблема формування ринкових інститутів, головним із яких є розвиток підприємництва. Становлення і розвиток різних форм малого підприємництва, поряд із середнім і великим бізнесом, є стратегічною проблемою економічної політики в умовах модернізації економіки, її наближення до передових світових стандартів.

Зарубіжний досвід ведення підприємництва свідчить, що в структурі економік країн із ринковою економікою вагоме місце належить сектору малого підприємництва як найбільш масової, гнучкої та динамічної форми господарювання. Так, за даними ООН, тільки у виробничій сфері малі та середні підприємства створюють від 30 % до 70 % національного продукту, забезпечують зайнятість близько 50 % працездатного населення. На частку малого бізнесу припадає майже половина приросту нових робочих місць [1] . Малий бізнес в ринковій економіці виступає провідним сектором, на його основі визначаються темпи економічного і соціального розвитку країни, структура і якість валового національного продукту, рівень демократизації суспільства. Його розвиток є ефективним засобом пом'якшення соціальної напруги і ослаблення майнової нерівності в суспільстві.

Нажаль в Україні розвиток бізнесу

залишається на низькому рівні. Така ситуація спровокована нерозвиненим регуляторним середовищем, слабким доступом до фінансування і низьким зростанням конкуренції. Однак, європейський курс розвитку України обумовлює необхідність реформування та вирішення внутрішніх проблем країни. Високий потенціал для розвитку малого підприємництва, природні запаси, високий рівень освіти за умови державної підтримки сприятимуть появі великої кількості фірм, що, в свою чергу, дозволить створити нові робочі місця, принесе реальні гроші до бюджету не тільки центру, але й регіонів. Крім того, саме малим підприємством легше управляти в умовах нестабільного курсу національної валюти.

Аналіз останніх досліджень.

Дослідженню проблем функціонування та розвитку малого підприємництва, зарубіжного досвіду організації малого бізнесу, питанням державної підтримки малого бізнесу, розвитку його інфраструктури присвячено роботи багатьох вчених серед яких Воронич К.М., Гобир І. Б., Мельник М. І., Дикань В.Л., Добуляк Л.П., Цегелик Г.Г., Жирко С.О., Ольвінська Ю.О., Самотоєнкова О.В., Череп О., Полякова А., Швець Г. та інші [1-9].

Однак, в сучасних умовах реформування економіки України виникає необхідність поглибленого дослідження проблем та перспектив розвитку малого бізнесу, що дозволить розробити комплекс

заходів щодо забезпечення його розвитку.

Метою статті є дослідження проблем, перспектив малого підприємництва в Україні, визначення шляхів забезпечення його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Не дивлячись на ряд прийнятих останнім часом вищими органами державної влади і управління нормативних документів, розвиток малого бізнесу в Україні здійснюється в несприятливому макро- і мікросередовищі, існує безліч проблем, які необхідно вирішувати на різних рівнях управління, залежно від стану розвитку підприємництва в сучасних умовах. Він не

може в повній мірі виконувати функції, які покладає на нього суспільство. Розвиток малого підприємництва відбувається нерівномірно і хаотично, а несприятливе макро- і мікроекономічне середовище породжує численні перешкоди, на які наштовхуються малі підприємства в процесі їх функціонування [4].

В Україні мале підприємство поки ще не відіграє суттєвої ролі в забезпеченні економічного зростання, його внесок у валовий внутрішній продукт складає лише 19,2 %. Показники, які характеризують тенденції розвитку малого бізнесу України, наводяться в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка розвитку малого бізнесу в Україні [10]

Показник	Значення за роками		
	2013	2014	2015
Кількість суб'єктів, одиниць:			
малі підприємства	373809	324598	327814
мале підприємство (фізичні особи-підприємці)	1328392	1590448	1630571
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб:			
малі підприємства	2010,7	1686,9	1576,4
мале підприємство (фізичні особи-підприємці)	2280,5	2428,3	2262,3
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн.грн			
малі підприємства	670258,5	705000,5	937112,8
мале підприємство (фізичні особи-підприємці)	263459,2	276299,6	381861,3
Відсотків до загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг):			
малі підприємства	71,8	71,8	71,0
мале підприємство (фізичні особи-підприємці)	28,2	28,2	29,0
Фінансові результати, млн.грн	-25057,9	-175262,4	-111906,0
Відсоток суб'єктів, які отримали прибуток, %	66,0	66,5	73,9

Представлені в таблиці дані говорять про те, що за останні три роки мале підприємство не набуло істотного розвитку, цей факт знаходить відображення по кожному показнику, крім обсягу реалізованої продукції. Кількість малих підприємств в 2015 році зросла лише на 1%, кількість найманих працівників, які зайняті в малому бізнесі значно скорочується. Негативний фінансовий результат відображає наявність проблем в даному секторі економіки та загальну негативну тенденцію і економічну

нестабільність країни.

До основних проблем розвитку малого підприємства слід віднести [4, 5, 7-9, 11]:

1. Загальний стан економіки України. На тенденції розвитку малого підприємства безпосередньо впливає негативна динаміка основних макроекономічних показників. Підприємство функціонує як один з елементів реальної економічної системи, тому реагує на всі зміни (позитивні і негативні), які відбуваються в економіці

країни.

2. Монополізація бізнесу. Для нормального розвитку малого і середнього бізнесу необхідно зменшити масштаби монополізації великого бізнесу. Адже зараз в Україні великі підприємства просто витісняють дрібний бізнес. У підсумку виходить, що невелика кількість великих гравців просто поглинають ринки.

3. Низька конкуренція на внутрішніх ринках. У багатьох сферах спостерігається висока концентрація великих підприємств, а показники виходу на ринок нових фірм залишаються низькими. У такій ситуації новим гравцям на ринку виробництва товарів і послуг важко зміцнити свої позиції, та й взагалі вижити. Основні проблеми конкурентного середовища полягають у тому, що багато секторів мають високу концентрацію фірм і олігопольних структур, які призводять до завищених цін.

4. Відсутність достатнього стартового капіталу, власних фінансових ресурсів, сировини, матеріалів, приміщень і обладнання. Визначальною метою становлення малого бізнесу в Україні є вирішення проблеми фінансового забезпечення його діяльності, тобто створення достатньої фінансової бази. До цієї проблеми додаються: низька інвестиційна активність, відсутність стимулів для інвестицій; проблеми з доступом до кредитів, недолік заставного майна, найвищі розміри процентних ставок комерційних банків; недоступність кредитних ресурсів, як для започаткування, так і для ведення бізнесу чи його відновлення; недостатні зв'язки з міжнародними фінансовими організаціями по залученню інвестицій і гарантій.

5. Недосконалість податкової системи. Сучасною податковою системою держава створила сприятливі умови для переходу підприємств у тіньовий сектор економіки. Так, через високі відрахування до фонду заробітної плати, єдиного соціального внеску багато малих підприємств ведуть подвійну бухгалтерію.

Більшість підприємств в тій чи іншій мірі приховують свої доходи, щоб платити менший податок. Неefективне оподаткування розглядається як основна перешкода в розвитку сектора малого бізнесу.

6. Високий рівень корупції, нестабільність умов ведення бізнесу, бюрократія, рейдерство. Залежно від того, яка економічна культура панує в країні, збільшуються або зменшуються ризик і витрати ведення бізнесу. Це дуже важливо і для вітчизняних підприємств, і для зарубіжних партнерів. На жаль, Україна належить до країн, в яких підприємництво є справою з високим ступенем ризику і великими неформальними витратами. Зараз спостерігається ситуація загальної неповаги до законів, ухилення від сплати податків, зміцнення особистих неформальних зв'язків, породжених корупцією і хабарництвом. Корупція відноситься до основних неформальних факторів, які стримують розвиток підприємницької діяльності в Україні.

7. Нерозвиненість інфраструктури підтримки і розвитку малого підприємництва. Незважаючи на велику кількість об'єктів інфраструктури (бізнес-центри, бізнес-інкубатори, технологічні парки, інформаційно-консультативні установи, громадські об'єднання суб'єктів підприємництва), їх роль в розвитку малого бізнесу України ще дуже незначна.

8. Декларативна форма державної підтримки. На сьогодні в Україні діє слабкий механізм фінансування та кредитування, має місце неправильне інформаційне та консультативне забезпечення, недосконала система підготовки та перепідготовки кадрів. Під державною підтримкою необхідно розуміти державне регулювання сектора малого підприємництва, яке передбачає, перш за все, свідоме формування державними структурами відповідних умов становлення і розвитку малого бізнесу, створення стимулів, використання матеріальних і фінансових ресурсів, що залучаються для

його суб'єктів.

9. Нестача кваліфікованого персоналу, відсутність практичних навичок підприємливості працівників у веденні бізнесу, недосконалість системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для підприємницької діяльності.

10. Обмежені можливості для захисту від протиправних посягань.

11. Криза неплатежів та проблеми з формуванням нових взаємозв'язків каналів збуту.

Крім того, до основних проблем належать надмірна кількість дозволів, норм і ліцензій; неефективні і корумповані перевірки; застарілі технічні стандарти, часто успадковані з радянських часів; непослідовне і неефективне використання правил; слабкий захист прав власності.

Вирішення зазначених проблем розвитку малого бізнесу в Україні повинно стати одним із ключових напрямків державної політики, адже саме мале підприємництво сприятиме значному підвищенню ефективності реалізації вітчизняного економічного потенціалу, оптимізації участі України в міжнародному поділі праці, посилення конкурентоспроможності національної економіки. Слід також зазначити, що в умовах імплементації Угоди про Євроасоціацію розвиток малого бізнесу є максимально сприятливою формою господарювання, яка дозволить забезпечити реалізацію стратегічно важливих задач економічного розвитку країни. Зокрема, статтю 379 Угоди передбачено співробітництво сторін для впровадження стратегій розвитку малих і середніх підприємств на принципах Європейської хартії малих підприємств, удосконалення нормативно-правового регулювання діяльності малого бізнесу, впровадження досвіду інноваційного підприємництва, кластерного розвитку. Ці положення Угоди дають підстави для розширення контактів між відповідними установами України та ЄС і окремих країн Євросоюзу, перш за все

нових членів, по ознайомленню з європейським досвідом, навчання управлінського персоналу, організації тренінгів і стажувань для представників бізнесу, залученню методичної підтримки для створення інституційного забезпечення сприяння малому бізнесу (фондів, сервісних, дорадчих установ), розширенню контактів між приватними підприємствами України та ЄС і т.п. Важливо, що згідно з положеннями Угоди можна пропонувати розширення частки фінансування програм розвитку малого бізнесу в рамках наданої технічної допомоги [12].

Враховуючи вище зазначене, до першочергових заходів щодо забезпечення розвитку малого підприємництва в Україні пропонуємо віднести впорядкування спрощеної системи оподаткування для малих підприємств шляхом звуження переліку видів діяльності, що підпадають під спрощену систему, виключення з них секторів, пов'язаних з отриманням пасивних доходів, надприбутків і т.п. Слід також розглянути доцільність зниження рівня максимального доходу, що дає підстави для використання спрощеної системи. Збереження спрощеної системи оподаткування при посиленні контролю над цільовим характером використання отриманої пільги можливо при інтенсивній інформатизації сфер діяльності малого бізнесу і податкової звітності. Цьому сприятиме фінансування за рахунок коштів європейської технічної допомоги впровадження відповідних програмних продуктів і устаткування для переходу на автоматизовані облік (мережа касових апаратів та інших засобів обліку) та звітність.

Важливим інструментом розвитку малого підприємництва є сприяння розвитку інноваційного підприємництва. Розвиток інноваційного підприємництва є одним з важливих конкурентних переваг країн ЄС. Як свідчить європейська практика, використання цієї переваги вимагає спеціальних заходів державної політики. Адаптація вітчизняної системи

підтримки до європейської моделі дозволить розраховувати на партнерську участь в реалізації європейських програм науково-технологічного та інноваційного розвитку. Зокрема, за підтримки ЄС можуть відбуватися [12]:

- розробка і впровадження бюджетних програм фінансування наскрізного інноваційного процесу - від наукової розробки до виготовлення дослідних зразків на технологічних напрямках, визначених пріоритетними;

- здійснення державних закупівель інноваційної продукції з визначенням максимального розміру підприємства, у якого проводяться закупівлі, а в разі закупівлі у великих підприємств - з обов'язковим залученням підприємств малого бізнесу на субконтрактних принципах (досвід Великобританії);

- надання державних грантів для малих і середніх підприємств на освоєння інноваційної продукції (товарів або послуг) на пріоритетних технологічних напрямках, залучення до фінансування таких грантів коштів міжнародних програм (зокрема, європейських Horizon-2020 і COSME);

- формування ряду довгострокових кредитних програм по фінансуванню інноваційних проектів малого бізнесу, які будуть здійснюватися державними банками, із залученням для їх фінансування коштів міжнародних фондів та міжнародної технічної допомоги, при цьому важлива координація з технологічними пріоритетами програми відродження промисловості ЄС;

- створення спеціалізованого банку венчурного кредитування за участю державного капіталу з розгалуженою регіональною мережею, з орієнтацією на кредитування малого бізнесу, формування політики такого банку з наданням пріоритетності кредитування інноваційних проектів, спираючись на наявний досвід Великобританії, Німеччини, Франції, Нідерландів;

- нормативно-правова та організаційна підтримка створення

комунальних банків, орієнтованих на кредитування інноваційних проектів місцевого розвитку, що здійснюються на принципах державно-приватного партнерства;

- надання правової та методичної підтримки капіталізації інтелектуальної власності, створеної науково-технічними колективами і суб'єктами підприємництва;

- сприяння формуванню мережі венчурних фондів з відповідним нормативним визначенням їх правового статусу, регуляторних обмежень, прав і зобов'язань;

- створення інформаційно-пошукових систем і баз даних інноваційних проектів і підприємств, прогресивних технологій, потреб в нових розробках і технологіях;

- налагодження системи інформаційно-освітнього забезпечення та безпосередньої правової та методичної підтримки отримання мікрокредитів суб'єктами підприємництва.

Напрацювання конкурентних переваг малого бізнесу можливо досягти за рахунок кластерної їх організації. Це сприятиме посиленню ділових комунікацій, реалізації горизонтальної інформаційної політики, міжсекторального та транскордонного співробітництва. Особливо ефективною зазначена модель є для організації інноваційного підприємництва.

Важливим заходом щодо забезпечення розвитку малого бізнесу є формування сучасної фінансової інфраструктури підтримки підприємництва в Україні за європейським зразком. Пріоритет у спрощенні доступу малого бізнесу до фінансування повинен надаватися шляхом заохочення фінансових установ до розширення програм мікрокредитування, зокрема через впровадження спеціалізованих регуляторних вимог до таких установ. Надання більшої частки прямої державної фінансової підтримки має бути оптимізовано шляхом делегування

повноважень відбору її реципієнтів уповноваженому банку або новоствореній спеціалізованій державній установі. Для залучення і використання коштів міжнародної технічної допомоги доцільно виділити ряд уповноважених банків, оптимально - з державним капіталом. Як альтернатива, можливо за погодженням з донорами створення окремої фінансової установи, наглядова рада і частина керівництва якої будуть представлені провідними європейськими фінансистами і яке буде розподіляти міжнародні кошти, що направляються на розвиток малого підприємництва в Україні. При цьому основну частину таких коштів доцільно використовувати на розвиток бізнес-інфраструктури, сприятливої для підприємництва: інформаційних, транспортних, логістичних мереж, інститутів "посівної" підтримки і т.п.

Важливе місце в розвитку малого підприємництва посідає формування сприятливого бізнес-клімату. Цього слід досягати за рахунок:

- формування довірчих відносин серед бізнес-гравців і з владними структурами, співпраці і підтримки один одного;

- забезпечення стабільної податкової системи: повинні бути припинені постійні експерименти з Податковим кодексом і встановлена проста, прозора, зрозуміла система;

- об'єднання зусиль для впровадження якісних змін: необхідно створити єдину платформу для обміну досвідом та спілкування між урядом, бізнесом і громадськими бізнес-об'єднаннями;

- поширення інформації про наявні бізнес-можливості (різні гранти і підтримка з боку громадських і міжнародних організацій);

- формування бізнес-культури: ділові відносини вимагають рівної відповідальності всіх учасників процесу - як держави, так і підприємців.

Правове забезпечення

підприємництва потребує реалізації комплексу заходів, до яких слід віднести:

- удосконалення чинних правових актів, що регулюють підприємницьку діяльність з метою усунення внутрішньо-правових суперечностей та скасування положень, які гальмують розвиток підприємництва;

- впровадження державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності з метою створення сприятливого підприємницького середовища;

- удосконалення сутності, змісту й ефективності законів; визначення змісту й ефективності адміністративно-правової і господарсько-правової відповідальності;

- удосконалення правового механізму забезпечення реалізації й захисту економічних і соціальних прав та інтересів підприємців;

- активізація фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки підприємництва;

- сприяння створенню інфраструктури розвитку підприємництва;

- удосконалення податкової системи, що забезпечувала б достатній обсяг надходжень платежів до бюджетів усіх рівнів, ефективне функціонування економіки країни, справедливий підхід до оподаткування всіх категорій платників податків;

- формування належного правового середовища для розвитку інноваційної та науково-технічної діяльності, підвищення мотивації підприємця до високопродуктивної і високоякісної діяльності через вдосконалення системи економічного стимулювання шляхом внесення змін до податкового, митного законодавства;

- впровадження правих заходів щодо викорінювання корупції в господарській і публічній сферах;

- встановлення порядку збалансованості державних і суспільних інтересів з інтересами суб'єктів підприємництва (публічно-правових з приватноправовими);

- організації заходів для адаптації національного законодавства в підприємницькій сфері до європейського законодавства;

- формування економіко-правового механізму легалізації тіньового капіталу, тіньової діяльності й тіньової економіки.

Висновок. Підсумовуючи слід зазначити, що одним із ключових напрямків розвитку економіки країни в умовах євроінтеграції є розвиток малого бізнесу. Дана форма підприємництва дозволить досить швидкими темпами наростити показники економічного розвитку, зокрема розмір ВВП, оскільки має можливість швидкої адаптації до змін зовнішнього середовища, участі у міжнародному поділі праці.

Регулювання й підтримка малого підприємництва полягає, в основному, в розробці відповідної законодавчої й нормативної бази, організації спеціальних органів підтримки, розширенні доступу до фінансових ресурсів і інновацій, забезпеченні повної й своєчасної інформації, організації навчання працівників. Забезпечення раціонального використання економічного потенціалу розвитку малого підприємництва доцільно здійснювати на основі державної стратегії розвитку малого та середнього підприємництва.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воронич К.М. Міжнародний досвід організації малого бізнесу та можливість його впровадження в Україні / К.М. Воронич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.10. – С.184-189

2. Гобир І. Б. Державна підтримка розвитку малого підприємництва в Україні в кризових умовах / І. Б.Гобир, М. І. Мельник // Агросвіт. – 2015. - № 10. – С. 65- 69

3. Дикань В.Л. Концепція інноваційного розвитку економіки України // В.Л. Дикань // Вісник економіки

транспорту і промисловості. Збір наук. праць. – Харків, УкрДУЗТ, 2015. - № 52. – С. 9-20.

4. Добуляк Л.П. Проблемы развития малого предпринимательства в Украине [Електронний ресурс] / Л.П.Добуляк, Г.Г. Цегелик. - Режим доступу:<http://cyberleninka.ru/article/n/problemy-razvitiya-malogo-predprinimatelstva-v-ukraine-1>

5. Жирко С.О. Проблемы развития малого та середнього підприємництва в Україні / С.О. Жирко // Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2007-1-2/doc/2/25.pdf>

6. Ольвінська Ю.О. Развитие инфраструктуры малого і середнього бізнесу в Україні [Електронний ресурс] / Ю.О.Ольвінська, О.В.Самотоєнкова Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/>

7. Череп О. Сучасний стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні [Електронний ресурс] / О.Череп, А. Полякова. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2013_1_14

8. Швець Г. Сучасні тенденції малого підприємництва в Україні [Електронний ресурс] / Г.Швець. - Режим доступу:http://econf.at.ua/publ/konferencija_2_016_10_20_21/sekcija_5_ekonomichni_nauki/suchasni_tendenciji_malogo_pidpriemnictva_v_ukrajini/54-1-0-1333

9. Перспективы экономики Украины: стратегии развития малого и среднего бизнеса [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://sesp.its.dn.ua/web/sesp/sesp-RU.nsf/0/6B83EE14A9976EB5C2257DB1003C0E25>

10. Державний комітет статистики [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

11. Малый и средний бизнес в Украине: пути выживания [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ubr.ua/business-practice/laws-and-business/malyi-i-srednii-biznes-v-ukraine-puti->

vyjivaniia-275169

доступу:

12. Евроассоциация и новые возможности для развития малого бизнеса в Украине [Электронный ресурс]. - Режим

<http://gazeta.zn.ua/macrolevel/evroassociaciya-i-novyie-vozmozhnosti-dlya-razvitiya-malogo-biznesa-v-ukraine-.html>

УДК 336.226

ФИСКАЛЬНАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ НАЛОГА НА ДОБАВЛЕННУЮ СТОИМОСТЬ

*Непран А. В., к.э.н., доцент (ХТЭИ),
Тимченко И. Е., к.э.н., доцент (ХЭПУ),
Каменева Н. Н., к.э.н., доцент (УкрГУЖТ)*

В статье рассматривается роль налога на добавленную стоимость в формировании и перераспределении национального дохода. Определено влияние основных факторов на величину поступлений от налога на добавленную стоимость. Установлена фискальная эффективность налога на добавленную стоимость с учетом всех финансовых потерь государства при бюджетном возмещении. Рост государственного долга по бюджетному возмещению НДС экспортерам несет существенные риски для государственных финансов. Предоставлены рекомендации относительно направления повышения эффективности налогообложения налогом на добавленную стоимость в Украине.

Ключевые слова: налог на добавленную стоимость, эффективная ставка налога на добавленную стоимость, бюджетное возмещение.

ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

*Непран А. В., к.е.н., доцент (ХТЕІ),
Тимченко І. Є., к.е.н., доцент (ХЕПУ),
Каменева Н. М., к.е.н., доцент (УкрДУЗТ)*

У статті розглядається роль податку на додану вартість у формуванні та перерозподілі національного доходу. Визначено вплив основних чинників на величину надходжень від податку на додану вартість. Встановлена фіскальна ефективність податку на додану вартість з урахуванням всіх фінансових втрат держави при бюджетному відшкодуванні. Зростання державного боргу по бюджетному відшкодуванню ПДВ експортерам несе суттєві ризики для державних фінансів. Надано рекомендації щодо напрямку підвищення ефективності оподаткування податком на додану вартість в Україні.

Ключові слова: податок на додану вартість, ефективна ставка податку на додану вартість, бюджетне відшкодування.